

буванням для всіх українських державних інституцій, у тому числі для органів антикорупційної системи, створених після Революції Гідності.

Робота антикорупційних організацій, незважаючи на певні обмеження через війну, все ж ведеться і дає чіткі результати. Також у 2022 році відбулася низка позитивних зрушень у сфері протидії корупції, зокрема: у році затверджено антикорупційну стратегію держави, призначено директора Департаменту прокуратури з питань протидії корупції був призначений, який став рушійною силою збільшення розслідувань щодо корупціонерів.

Найбільше змін з початку повномасштабного вторгнення було внесено саме у кримінальну відповідальність, але в деякій мірі не змогло вирішити питань які так і залишились відкритими.

Розширено інститут звільнення від кримінальної відповідальності або звільнення від покарання та виконання вироків, коло суб'єктів, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру.

Більшість корупційних злочинів регламентовано в положеннях про покарання як додаткове покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; За відсутності в частині санкції цього виду стягнення суд може його призначити за умови, що з урахуванням характеру вчиненого під час або у зв'язку з виконанням певної діяльності правопорушення, особи засудженого та інших за обставинами справи суд визнає, що особа не може зберегти свої права, обіймати певні посади чи брати участь у певній діяльності (ч. 2 ст. 55 КАС України).

Враховуючи вищезазначене та враховуючи показники антикорупційного розслідування у 2023 році, а також той незаперечний факт, що корупція є внутрішнім ворогом, боротьба з яким завжди на часі, українське суспільство сьогодні висунуло вимоги значно жорсткіших заходів покарати корупціонерів, оскільки основним аргументом і виразником боротьби з корупцією є кримінальна відповідальність за вчинені корупційні діяння, але органи, що здійснюють розслідування діють не так жорстко та чітко як цього вимагає буква Закону.

РЕЛІГІЙНІ КОДИ БОРОТЬБИ ЗІ «СВІТОВИМ ЗЛОМ» В ІДЕОЛОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ «РУССКОГО МІРА»

Олександр Лук'яненко,

*доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри культурології,
Полтавський національний педагогічний університету імені В. Г. Короленка*

У війні Росії проти України Московська церква в особі свого спікера, патріарха Кирила (Гундяєва) зайняла принципову позицію, що у своїй суті суперечить євангельським заповідям, висловленим Христом у Нагорній проповіді. Заклики до ненасилля стали замінені на агітацію йти на фронт і воювати за цінності путінської авторитарної держави. Втілення у життя ідеї, що «блаженні миротворці, бо вони синами Божими наречуться» замінилося на розуміння творення миру як умиротворення незгідних з російською неоімперською ідеологією. Наразі ними є українці, однак, у проповідях релігійних діячів та виступах політиків стає цілком зрозуміло, що ареал прохання незгодних може бути легко розширений за межі цієї східно-європейської країни.

Осібнo стоїть питання специфічної «російської православної загальної есхатології». Разом із іншими християнськими деномінаціями, РПЦ сповідує

догмат про кінцеву долю земного світу та друге пришестя Месії. Проте, у контексті боротьби із Заходом, «руській мір» патріарха Кирила набув унікальних рис. Він не боїться називати Росію «Тим, хто тримає» світ у переддень подій, описаних в Апокаліпсисі Йоана Богослова. Тут іде апеляція до Другого послання апостола Павла до Солунян: «Хай ніхто жадним способом вас не зведе! Бо той день не настане, аж перше прийде відступлення, і виявиться беззаконник, призначений на погибель, що противиться та несеться над усе, зване Богом чи святощами, так що в Божому храмі він сяде, як Бог, і за Бога себе видаватиме. Чи ви не пам'ятаєте, як, ще в вас живши, я це вам говорив був? І тепер ви знаєте, що саме не допускає з'явитись йому своєчасно. Бо вже діється таємниця беззаконня; тільки той, хто тримає тепер, буде тримати, аж поки не буде усунений він із середини. І тоді то з'явиться той беззаконник, що його Господь Ісус заб'є Духом уст Своїх і знищить з'явленням приходу Свого. Його прихід за чином сатани буде з усякою силою й знаками та з неправдивими чудами, і з усякою обманою неправди між тими, хто гине, бо любови правди вони не прийняли, щоб їм спастися. (2Сол.2:3-10)»

Розвиваючи цю ідею, патріарх Кирило зауважує, що тим «Стримуючим», хто оберігатиме світ від приходу антихриста, може бути саме Росія завдяки її системі моральних цінностей, що, на його думку, стали зразком для наслідування багатьох народів на Земній кулі. Звісно, патріарх, як навчений богослов і досвідчений пропагандист, робить обмовки, що невідомо, скільки часу відділяє слухачів його проповідей від описаного у пророцькій книзі Нового Заповіту: «Справді, те, що сьогодні відбувається в Росії, – це унікальний феномен, що йде врозріз із загальним, я сказав би, апостасійним рухом. У Писанні сказано, що якийсь Утримуючий захищатиме світ від приходу антихриста. Не хочу сказати, що це утримуючий – це Росія, бо невідомо, скільки ще епох і часів відокремлюють нас від приходу у світ абсолютного зла. Але сьогодні наша країна, проголошуючи і відстоюючи християнські цінності, справді є силою, яка прикладом своїм, безсумнівно, викликає повагу у дуже багатьох у світі, а іноді й бажання наслідувати себе» [4].

Безумовно, ці тези сучасного очільника РПЦ йдуть у розріз із багатьма тлумаченнями даного місця Святого Письма отцями церкви. На відміну від російського патріарха, преподобний Єфрем Сирий (IV ст.) під «утримуючим» розумів літургію та апостольську приємність. Цей церковний діяч формував концепцію того, що саме існування стародавньої системи богослужіння та проповідь апостолів та їхніх спадкоємців має стримувати «день Господній», «про якого ті брехливі спокусники проповідують вам, що він уже настає тепер» [1].

Кирило (Гундяєв) суперечить навіть тим тлумаченням, які під «утримуючим» також, як і він, розуміли земну владу. Наприклад, Іоанн Златоуст (прибл. 347–407 рр.) показував дискусію з приводу цього місця ще в ранній християнський період, коли під ним розглядали чи о Святого Духа, чи то світську державу. А сам він стояв на позиції, що «утримуючим» була Римська імперія, в якій «таємниця беззаконня вже в дії», бо апостол Павло свідчив про імператора Нерона як про прообраз антихриста [2]. Схоже з цим було й трактування цього місця у Феофілакт Болгарський (1050–1107 рр.). Святетиль пропонував розуміти це місце таким, чином, що прихід антихриста трапиться тоді, коли буде знищено Римську державу, яка своєю силою і диктатом утримувала людей від коливання в інший ідеологічний бік – «від шаленства сил зла». Наго-

лосимо, що коли мова стосувалася розуміння «утримуючого» не як Святого Духа, не як Господа Бога, а як про державу, то перед церковними мислителями минулого не стояло навіть і питання про те, що «Утримуючий» рятує світ від приходу антихриста. «Утримуючий» утримувався на геополітичній карті світу сам, його тримав на планеті у географічних кордонах і з політичною владою Бог. І це робилося у якості певного обмежувального заходу – тримається держава з її ідольськими служіннями, з її диктаторською системою влади, з її моральними проблемами, щоб після її падіння запустився маховик описаних в Апокаліпсисі подій. Як приклад, святителі наводили такі «стримувачі» минулого: Мідійське царство, Вавилонське царство, перську державу Ахеменідів, державу Олександра Македонського і, з рештою, Римську імперію, яка і мала бути зруйнована антихристом [5].

Найбільш суголосно ідеям патріарха Кирила (Гундяєва) щодо перенесення акцентів у тлумаченні цього місця Нового Заповіту стоять слова російського ченця Амвросія Оптинського (1812–1891 рр.). У своїх листах цей церковний діяч висловив думку, що «утримуючий» – це влада світська і влада церковна. Згідно з його тлумаченням, антихрист не приходить на землю доти, доки не знищена ця симфонія: «проти якої предтечі антихриста і повстають, щоб скасувати і знищити її на землі, тому що антихрист, ..., повинен прийти під час безначалля на землі. А поки він ще сидить на дні пекла, то діє через своїх предтеч» [3]. Отже, патріарх Кирило (Гундяєв) підхоплює і розвиває цю ідею, називаючи Росію «особливим островом». Її особливість проявляється у «істинній свободі», невластивій країнам Заходу, які, натомість, характеризуються як ті, що зреклися Бога. Вагоме місце у цій майже сотеріологічній місії Росії по стримуванню антихриста є взаємне узгодження дій патріарха та президента Володимира Путіна. Причому ця узгодженість дій тлумачиться як вершинний пункт розвитку ідеї симфонії держави і церкви, яку не мала навіть православна церква в Константинополі часів середньовічної Римської імперії: «І в цьому сумному контексті апостасії, про яку нас попереджали і Святе Письмо, і святі отці, – апостасія є відхід від Бога, зрада, зречення від Бога – особливим островом, як я кажу, островом свободи є наша країна і наша Церква. Ми справді вільні. Деякі наші противники, показуючи пальцем, кажуть, що Патріарх, як то кажуть, за наказом Президента діє. Перед Богом говорю вам: жодних ніколи наказів Президент Патріарху не віддавав, не віддає і, я певен, віддавати не буде як православна, віруюча, воцерковлена людина. А що є? А сьогодні є справді якась симфонія світської та церковної влади, про яку мріяли у Візантії, але яка ніколи повною мірою у Візантії не реалізувалася через особливе значення ролі імператора, який вважав себе, зокрема, і главою Церкви» [4].

Наголосимо, що тут же патріархом Кирилом формується образ президента Путіна як виключно зразкового православного. Він позиціонується досконалішим за правителів минулого, бо, начебто, абсолютно не впливає на формування внутрішньої чи зовнішньої політики російської церкви. Це доволі лицемірний прийом, зважаючи на «православні» вчинки президента РФ у ході названої ним «спеціальної воєнної операції» в Україні, у якій цивільні люди та об'єкти цивільної інфраструктури є постійними мішенями для російських бомбардувань нарівні із релігійними спорудами різних конфесій.

Список використаних джерел:

1. Ефрем Сирий. 2-е послание к Фессалоникийцам. Творения в 8 томах Москва: Русский издательский центр имени св. Василия Великого, 2014. Т. 7. Толкова-

- тельные писания. с.212-222. URK: https://azbyka.ru/otechnik/Efrem_Sirin/tolkovanie-na-vtoroe-poslanie-k-fessalonikijtsam/2
2. Иоанн Златоуст. Толкование на второе послание к Фессалоникийцам. URL: https://azbyka.ru/otechnik/Ioann_Zlatoust/tolkovanie-na-vtoroe-poslanie-k-fessalonikijtsam/
3. Симфония по творениям преподобного Амвросия, старца Оптинского. Изд. 2-е. Москва: ДАРЪ, 2007. URL: https://azbyka.ru/otechnik/Amvrosij_Optinskij/simfonija-po-tvorenijam-prepodobnogo-amvrosija-startsa-optinskogo/1
4. Слово Святейшего Патриарха Кирилла во вторник Светлой седмицы после Литургии в Николо-Угрешском ставропигиальном монастыре 18 апреля 2023 года. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/6020342.html>
5. Феофилакт Болгарский, архиепископ Охридский. Толкование на Второе послание к Фессалоникийцам святого апостола Павла URL: https://azbyka.ru/otechnik/Feofilakt_Bolgarskij/tolkovanie-na-vtoroe-poslanie-k-fessalonikijtsam/2

ІСТОРИЧНИЙ НАРИС РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Дар'я Маліннікова,

старший викладач Полтавського інституту економіки та права

Розвиток примирних процедур в Україні має також давню історію і про це свідчать багато джерел. Звісно це не була медіація в класичному її прояві, але це була та основа на якій сучасна процедура медіації зароджувалась. У нас в суспільстві існує чомусь усталене твердження, що примирні процедури не притаманні нашому суспільству і більшість справ повинні розглядатись з позиції сили за принципом «право сильного» та переважно усі принципи примирних процедур та сам інститут посередництва були нами запозичені, що звісно не відповідає дійсності і є певним нав'язаним нашому суспільству стереотипом.

Прогресивні для свого часу норми врегулювання та вирішення конфліктів встановлювало давньоруське право. Так, вже у першій редакції Руської правди (Правді Ярослава) зазначається, що особа, яка зламала чужий спис або щит, зіпсувала одяг, зобов'язана була відшкодувати вартість речі. Руська правда особливу увагу приділяє добросовісному набуттю речі та добросовісному користуванню речами, встановлює особистісну й майнову відповідальність за невиконання зобов'язань. Коли продавець продавав чужу річ, то договір вважався недійсним. Річ переходила до власника, а покупець подавав позов на продавця про відшкодування збитків. Аби уникнути повстань, давньоруське право певною мірою захищало від свавілля феодалів та купців окремі інтереси простого люду. Наприклад, у період особливого загострення соціальних відносин на початку XII ст. для умиротворення країни Володимир Мономах законодавчо обмежив лихварські проценти (рези) [1].

Основними джерелами права України XVI-XVII ст.ст., за влади Литовського князівства та Польського королівства, стали Литовські статuti 1529 р., 1566 р., 1588 р., в яких була передбачена процедура примирення сторін. Єднанням (примиренням) могли закінчуватися земельні, майнові, кримінальні справи. «Єднання укладалось в письмовій формі, підписувалось та засвідчувалось печатками свідків. Спір залагоджений єднанням не підлягав переданню до суду; у випадку звернення до суду з питанням, яке було врегульоване єд-